

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSAYILAR VAZIRLIGI**

TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

Qo'l yozma huquqida
UDK:336:330.3(575.1)

ABSAMATOV ASKAR ERGASHOVICH

**TIJORAT BANKLARIDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI JORIY
QILISH AMALLOYITINI TAKOMILLASHTIRISH**

08.00.07–“Moliya, pul muomalasi hamda kredit”

Iqtisodiyit fanlari bo'yicha falsafa doktori
(Doctor of Philosophy) ilmiydarajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar:i.f.d., prof. X.Xudoyqulov

TOSHKENT-2024

MUNDARIJA

	KIRISH.....	3
I BOB.	TIJORAT BANKLARIDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI JORIY ETISHNING NAZARIY ASOSLARI	12
1.1.	Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy qilishning nazariy asoslari	26
1.2.	Tijorat banklarida islomiy bank xizmatlarini joriy etishning uslubiy jihatlari	42
1.3.	Tijorat banklarida islomiy bank xizmatlarini joriy qilishning xorijiy tajribasi.....	52
	I bob bo'yicha xulosa.....	54
II BOB.	TIJORAT BANKLARIDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI JORIY QILISH HOLATI TAHLILI.....	54
2.1.	O'zbekiston tijorat bankalarida islomiy bank mahsulotlarini joriy qilish tahlili	66
2.2.	O'zbekiston tijorat banklarida islomiy bank xizmatlarini joriy holati tahlili.....	79
2.3.	Tijorat banklarini islomiy bank xizmatlariga ta'sir qiluvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	86
	II bob bo'yicha xulosa.....	88
III BOB.	O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI JORIY QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	90
3.1.	O'zbekiston tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	90
3.2.	Tijorat banklarida islomiy bank xizmatlarini joriy etish uslubiyotini takomillashtirish.....	103
	III bob bo'yicha xulosa.....	117
	XULOSA	120
	FOYDALANILGAN ADABOYITLAR RO'YXATI.....	122

KIRISH (falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi annotatsiyasi)

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahon miqyosidagi global raqobatning kuchayishi istiqbolli soha va tarmoqlarga kiritiladigan investitsiyalar hajmining keskin oshishiga olib kelib, buning ta'sirida investitsiya faoliyatini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirishga talab ham sezilarli darajada kengayib bormoqda. Umumiy aktivlari miqdori 2024-yilga kelib jahon miqyosida 3,96 trillion AQSh dollariga etishi kutilayotgan islom moliyasi, pandemiya tufayli paydo bo'lgan to'siqlariga qaramay, hukumatlarning qo'llab-quvvatlovchi siyosati hamda islom moliya mahsulotlariga yuqori talab o'laroq ularning moliya bozorlaridagi ishtiroki chuqurlashdi va islom moliya tarmog'i barcha jabhalarda kengayishda davom etmoqda¹. Global pandemiya sharoiti keltirib chiqargan zamonaviy moliya tizimi yangi prinsiplar va vositalarni joriy etish asosida milliy moliya bozorlarini diversifikatsiya qilish zarurligini talab qiladi.

So'nggi yillarda jadal rivojlanib borayotgan va jahon moliyaviy makonini ishonchli zabt etayotgan Islomiy moliya tizimiga bo'lgan qiziqish tobora kuchaymoqda. Yangi islomiy banklar, sug'urta tashkilotlari, investitsiya jamg'armalari tashkil qilinib, hatto ushbu tizim musulmon bo'lmagan mamlakatlarda ham keng rivojlanayotgani e'tiborga molik. S&P Global Ratings ma'lumotlariga ko'ra, «global islomiy moliya sektori 2022 yilda muhim bosqichni bosib o'tdi, umumiy shariatga mos aktivlar 9,4 foizga o'sib, 3 milliard dollardan oshib ketdi. Ko'rfaz hamkorlik kengashi (GCC)dagi islom banklari o'rtasidagi mustahkam o'sish va sog'lom sukuk bozori tufayli 2023-2024 yillarda ham xuddi shunday o'sish kutilmoqda»².

Yangi islomiy banklar, sug'urta tashkilotlari, investitsiya jamg'armalari tashkil qilinib, hatto ushbu tizim musulmon bo'lmagan mamlakatlarda ham keng rivojlanayotgani muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 2020 yil 29 dekabrda Oliy Majlis palatalariga yo'llagan

---

¹ www.unctad.org. World Investment Report 2021

² <https://www.thebanker.com/Islamic-Banking-Awards-2023-1685604285>

Murojaatnomasida: “Mamlakatimizda Islom moliyaviy xizmatlarini joriy etish bo‘yicha huquqiy bazani yaratish vaqt-soati etib keldi. Bu borada Islom taraqqiyot banki va boshqa xalqaro moliya tashkilotlari ekspertlari jalb etiladi”³, – deb ta’kidlab o‘tdi. O‘zbekistondagi biznes sub’ektlarining 80 foizi ichki manbalar hisobidan moliyalashtiriladi va ularning chorak qismigina kredit xizmatidan foydalandi. Bank aktivlarining 85 foizi esa davlat banklariga tegishli va ularda kichik va o‘rta biznesni moliyalashtirish uchun sanoqli mahsulotlar mavjud. SHu bois, aksariyat korxonalar banklarni moliyalashtirishning afzal manbai hisoblamaydi. Bu esa biznes sub’ektlarining moliyaviy hisobotlarga etarli darajada e’tibor bermasligi, soliq idoralariga taqdim etadigan rasmiy hisobotlarida esa aksariyat holatda haqiqiy moliyaviy holatni ko‘rsatmasligiga sabab bo‘lmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28- yanvardagi PF-60-son “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida to‘g‘risida”gi, 2019-yil 8-yanvardagi PF-5614-son “Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va iqtisodiy siyosat samaradorligini oshirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2020 – 2025 yillarga mo‘ljallangan O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida”gi 2020 yil 12 maydagi PF-5992-sonli farmonlari, 2021-yil 30-dekabrda PQ-72-son “O‘zbekiston Respublikasining 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Investitsiya dasturini tasdiqlash hamda investitsiya loyihalarini boshqarishning yangi yondashuv va mexanizmlarini joriy etish to‘g‘risida”gi qarori hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga muayyan darajada xizmat qiladi.

Tadqiqotning respublika fan va texnologiyalari rivojlanishining ustuvor yo‘nalishlariga mosligi. Mazkur tadqiqot respublika fan va texnologiyalari rivojlanishining I. “Demokratik va huquqiy jamiyatni ma’naviy-axloqiy va

---

³ O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2020 yil 29 dekabr. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>

madaniy rivojlantirish, innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish” ustuvor yo‘nalishiga muvofiq bajarilgan.

Muammoning o‘rganilganlik darajasi Investitsion faoliyatni islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish usullarning nazariy-ilmiy, uslubiy va amaliy muammolari Gait A. and Worthington A., Iqbal Z., Mirakhor A., El-Gamal Mahmoud A., Rafik Yunus al-Misri., R.Stobaugh, R.Stoun, N.Abikayev, V.D.Andrianov, B.C.Bard, S.N.Buzulukov, I.N.Drogobiskiy, S.E.Shepetova, A.B.Belskiy, N.Berzon, Yu.I.Vernadskiy, O.V.Tereshenko, V.V.Bocharov, E.I.Krilov, V.M.Vlasova, M.G.Egorova, D.A.Lavrik singari olimlarning ilmiy ishlarida tadqiq etilgan⁴.

Alohida ta’kidlash joizki, hozirgi sharoitda mamlakatda olib borilayotgan faol bank siyosatining istiqboldagi ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi ko‘p jihatdan uni islomiy bank xizmatlarini joriy etish orqali rivojlantirishning ilg‘or xorijiy tajriboga asoslangan holda yanada takomillashtirish bo‘yicha tizimli qarorlar qabul qilishga bog‘liq.

Tijorat banklari faoliyati hamda islomiy bank xizmatlarini joriy etishni rivojlantirishning nazariy, uslubiy va amaliy jihatlari o‘zbekistonlik iqtisodchi

---

⁴ Gait , A. and Worthington, A. An empirical survey of individual customer, business firms and financial institution attitudes towards Islamic methods of finance, International Journal of Social Economics, 35(11), 783-808.,Iqbal Z., Mirakhor A. An introduction to Islamic fi nance: theory and practice. Singapore: John Wiley & Sons (Asia) Pte. Ltd., 2011.406 p., El-Gamal Mahmoud A. Islamic fi nance: law, economics and practice. Cambridge: Cambridge University press, 2006 year.222 p.,Rafik Yunus al-Misri. Fikhh imushchestvennykh otnosheniy. / per. s arab. [Fiqh property relations. / translated from Arabic] / D.Adzhi; redsovet: B.F.Mulyukov and others, - Moskva: Islamskaya kn., 2014. – P. 320., Stobaugh R. How to Analyze Foreign Investment Climates. -Harvard Business Review, September October 1969.-p.189. Stoun R. Social Account at the Regional Level: a Survey. In: Regional Economic Planning. Techniques of Analysis for Less Developed Areas / Ed. ByW.Isardand J.Camberland. OECD. Paris, 1961; Абыкаев Н. Инвестиционный потенциал и экономический рост (методологический аспект). //Экономист. 2000. - № 6. - С. 58-66.; Андрианов В.Д. Россия: экономический и инвестиционный потенциал. М.:ОАО«Издательство «Экономика», 1999. - 662с.; Бард В.С., Бузулуков С.Н., Дрогобыцкий И.Н.,Щепетова С.Е. Инвестиционный потенциал Российской экономики. – М.: Издательство «Экзамен», 2003. – 320 с.; Бельский А.В. Анализ инвестиционной привлекательности регионов // Сборник научных трудов: Региональная экономика проблемы и перспективы. – М., 2003.-320 с.; 16. Берзон Н. Формирование инвестиционного климата в экономике // Вопросы экономики. 2001. -№ 7. - С. 104-114.; Вернадский Ю.И., Терещенко О.В. Интеграция финансового и промышленного капитала как фактор роста инвестиционного потенциала реального сектора экономики // Регион: экономика и социология. 2002. - № 1. - с. 97-102.; Бочаров В.В. Финансово-кредитные методы регулирования рынка инвестиций. – М.: Финансы и статистика, 1993 – 158 с.; Крылов Э.И., Власова В.М., Егорова М.Г. и др. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности предприятия. – М.: Финансы и статистика, 2003. 192 с.; Лаврик Д.А. Диагностика региона основа для эффективного размещения инвестиций. // Сборник научных трудов: Управление экономикой: методы, модели, технологии. – Уфа:УГАТУ, 2001. - 246 с.

olimlar E.T.Qodirov, J.K.Majidov, R.A.Musayev va Yu.D.Magomedova, I.A. Zaripov, B.Jurayev, D.G.G‘ozibekov, N.G‘.Karimov, N.X.Jumayev, F.O‘.Dodiyeu, N.R.Qo‘ziyeva, N.X.Xaydarov, Sh.Mustafaqulov, R.B.Saidov, E.I.Nosirov, O‘.A. Haydarov va boshqalarning ilmiy ishlarida o‘z aksini topgan⁵.

Alohida ta’kidlash joizki, hozirgi sharoitda islom moliya institutlari faoliyati rivojlangan bir qator davlatlarda islomiy bank xizmatlarini joriy etishning huquqiy tizimlar va bozor tuzilishining o‘ziga xos xususiyatlari tufayli islom moliyaviy xizmatlar bozori qatnashchilaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Shunga asoslangan holda mamlakatimizda tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish bo‘yicha tayyorlangan dissertatsiya ishlari, monografik tadqiqotlar, darslik va o‘quv qo‘llanmalar juda kam sonli bo‘lib, ularning amaliy ahamiyati sezilarli darajada emas. Ushbu holat dissertatsiya mavzusini tanlashga asosiy sabab hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi O‘zbekiston Respublikasi tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirishni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-uslubiy asoslangan taklif va amliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

---

⁵ Qodirov Э.Т., Мажидов Ж.К. Хорижий мамлакатларда банк иши. Ўқув қўлланма. – Т., 2016 йил. 184 бет., Зарипов И.А. (2016) Исламские финансы как стратегический ориентир развития России. / Zaripov I.A. (2016) Islamic finance as a strategic landmark for the development of Russia. <https://cyberleninka.ru/>, Islomiy moliya va bank tizimi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2019-y. 138-bet., Fozibekov D.F. Инвестицияларни молиялаштириш муаммолари. – Т., 2002. и.ф.д. дисс. автореф. 11-14 б. Каримов Н.Ф. Иқтисодий интеграциялашув шароитида инвестиция фаолиятини молиялаштиришнинг бозор механизмларини жорий этиш масалалари. – Т.: Фан ва технология, 2007. – 240 б., Жумаев Н.Х. Камабағаллик: Даромад тенгсизлигими ёки таълим олишга эътиборсизлик. Мақола. //Халқ сўзи, 2020 йил 25 июнь. Додиев Ф.Ў. Инвестицион фаолиятини молиявий рағбатлантириш: иқтисод фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун диссертация автореферати. – Тошкент, 1998.-22 б.; Кузиева Н.Р. Хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналар фаолиятини рағбатлантиришнинг молия-кредит механизмини такомиллаштириш йўналишлари. Иқтисод фанлари доктори илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т., 2008; Ҳайдаров Н.Х. Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида корхоналар инвестицион фаолиятидаги молия-солиқ муносабатларини такомиллаштириш масалалари (хорижий инвестицияли корхоналар мисолида): иқтисод фанлари доктори илмий даражасини олиш учун диссертация автореферати. – Тошкент. 2003.-22 б.; Мустафақулов Ш.И. Ўзбекистонда инвестицион муҳит жозибadorлигини оширишнинг илмий-усlubий асосларини такомиллаштириш. и.ф.д. (DSc). дисс. автореферати. – Т., 2017.; Саидов Р.Б. Ўзбекистон Республикаси уй хўжаликларида инвестициялашни такомиллаштириш. Иқтисод фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация автореферати. – Тошкент. 2011.-18 б.; Fozibekov D.F., Nosirov Э.И. Ўзбекистон иқтисодиётига хорижий инвестицияларни жалб қилиш. Рисола. – Т.: Iqtisod-moliya, 2007. – 92 б. Ҳайдаров Ў.А. Миллий иқтисодиёт доирасида инвестиция фаолиятини молиялаштириш механизмини такомиллаштириш йўллари.

Tadqiqotning vazifalari:

tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishning zarurligi va funksional elementlari asosida ilmiy-nazariy xulosalarni shakllantirish;

respublikamiz tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish me'yoriy-huquqiy asoslarini tadqiq etish;

mamlakatimizda tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish manbalarini shakllantirish yo'llarini o'rganish;

tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishga ta'sir etuvchi omillarni ekonometrik tahlil qilish va shu asosida baho berish;

tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish usullarining ilg'or xorij tajribolarini o'rganish va O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari yuzasidan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish;

milliy iqtisodiyotda tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'nalishlari bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning obyekti O'zbekiston Respublikasidagi tijorat banklari xususan, "Turonbank" aksiyadorlik tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish jarayoni hisoblanadi.

Tadqiqotning predmeti O'zbekiston Respublikasidagi mavjud tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish jarayonida yuzaga keluvchi iqtisodiy munosabatlar tashkil etadi.

Tadqiqotning usullari. Tadqiqot vazifasini hal etishda ilmiy abstraksiyalash, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, korrelyasion va regression tahlil hamda iqtisodiy-matematik modellashtirish usullaridan keng foydalanilgan.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat:

Uslubiy yondashuvga ko'ra tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish bilan bog'liq harakatlari majmui sifatida ifodalanuvchi "Islomiy bank xizmatlari" tushunchasining mazmuni zamonaviy talqin negizida zamon talablariga javob beruvchi, ilg'or innovatsion islomiy bank xizmatlarini ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish orqali takomillashtirilgan taklifi asoslangan;

Xususiy tarmoqni rivojlantirish Islom korporatsiyasi (ICD) orqali moliyaviy resurslarni jalb qilgan holda murobaha shartnomasi asosida Islom Darchasi xizmatlari tomonidan yuridik shaxslarga mo'ljallangan asosiy vositalarni moliyalashtirish ustama haqini 12 foizdan 14 foiz etib belgilash taklifi asoslangan;

Murobaha shartnomasi asosida texnika, uskuna va binolarni moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag'larni yuridik shaxslar har uch oyda to'lovini o'z vaqtida amalga oshira olmasa, yuridik shaxslar bankka to'lanishi kerak bo'lgan yillik summaning 10 foiz miqdorida to'lash taklifi asoslangan;

O'zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalar va kreditlar hamda moliyalashtirish manbalari bo'yicha tijorat banklari kreditlari va boshqa qarz mablag'larining hajmining ortish tendensiyasi asosida 2027-yilga qadar asosiy kapitalga jalb qilingan kreditlar hajmining prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan.

Tadqiqotning amaliy natijalari quyidagilardan iborat:

tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish samaradorligini oshirishning nazariy-uslubiy jihatlari asoslangan;

an'anaviy va islomiy bank xizmatlari qiyosiy tahlil qilinib, hozirgi sharoitda O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini joriy etish zarurligi ko'rsatib berilgan;

tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishning xorijiy mamlakatlar tajribosi va undan mamlakatimiz iqtisodiyotida qo'llash imkoniyatlari bayon etilgan;

tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish usullari tasniflangan;

tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish jarayonini diversifikatsiya qilishdagi imkoniyatlari yoritilgan;

milliy iqtisodiyotga islomiy bank xizmatlarini joriy etishni tatbiq qilish bo'yicha tavsiya va xulosalar berilgan.

Tadqiqot natijalarining ishonchliligi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligi unda qo'llanilgan uslubiy yondashuv va usullarning maqsadga muvofiqligi, ma'lumotlarning rasmiy manbalardan, shuningdek, xalqaro tashkilotlarning ochiq statistik hisobotlaridan olinganligi hamda ilmiy asoslanganligi, keltirilgan xulosa,

taklif va tavsiyalarning “Turonbank” aksiyadorlik tijorat banki tomonidan amaliyotga joriy etilganligi bilan izohlanadi.

Tadqiqot natijalarining ilmiy va amaliy ahamiyati. Tadqiqot natijalarining ilmiy ahamiyati dissertatsiya ishida olingan ilmiy xulosa va nazariy-uslubiy tavsifdagi takliflardan tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish yordamida moliyalashtirishni takomillashtirish orqali istiqbolda makroiqtisodiy barqarorlik va milliy iqtisodiyot doirasida raqobatbardoshligini oshirishning nazariy-metodologik va uslubiy jihatlarini takomillashtirish, maxsus ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirishda foydalanish mumkinligi bilan belgilanadi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati ilmiy ishning amaliy tavsifdagi natijalaridan tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etishni rivojlantirishda, xususan, tijorat banklari tomonidan islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirishga tadbirkorlar va aholining bo‘sh mablag‘larini jalb qilish maqsadida qabul qilinadigan qonun va qonunosti hujjatlari, Prezident farmonlari, qaror va farmoyishlar, Vazirlar Mahkamasining qarorlari va sohaga oid boshqa me‘yoriy hujjatlar, sohani samarali rivojlantirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar majmuini ishlab chiqishda, mazkur soha xodimlarining malakasini oshirish hamda oliy o‘quv yurtlarining “Bank ishi”, “Investitsiya”, “Islomda bank ishi” fanlarining o‘quv dasturlarini takomillashtirishda foydalanish mumkinligi bilan belgilanadi.

Tadqiqot natijalarini joriy etilishi. O‘zbekiston Respublikasidagi mavjud tijorat banki faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish bo‘yicha ilmiy-uslubiy taklif va amaliy tavsiyalar asosida:

Uslubiy yondashuvga ko‘ra tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini joriy etish bilan bog‘liq harakatlari majmui sifatida ifodalanuvchi “Islomiy bank xizmatlari” tushunchasining mazmuni oliy ta‘lim muassasalari talabalari uchun mo‘ljallangan “Moliya bozori va moliyaviy texnologiyalar” nomli darslikni tayyorlashda foydalanilgan (Termiz davlat universitetining 2024 yil 25 maydagi 205-PO’-sonli buyrug‘i). Mazkur tushunchaning oliy ta‘lim muassasalari talabalari uchun yangi mazmunda kiritilishi bo‘lg‘usi mutaxassislarining islomiy

bank xizmatlari va uni milliy iqtisodiyotimizga joriy etish borasidagi bilim va ko'nikmalarini kengaytirish imkonini yaratgan;

Xususiy tarmoqni rivojlantirish Islom korporatsiyasi (ICD) orqali moliyaviy resurslarni jalb qilgan holda murobaha shartnomasi asosida Islom darchasi xizmatlari tomonidan yuridik shaxslarga mo'ljallangan asosiy vositalarni moliyalashtirish ustama haqini 12 foizdan 14 foiz etib belgilash taklifi "Turonbank" aksiyadorlik tijorat banki tomonidan amaliyotga joriy etilgan ("Turonbank" aksiyadorlik tijorat bankining 2024-yil 7-iyundagi 19/04-225-son ma'lumotnomasi). Mazkur ilmiy taklifning amaliyotga joriy etilishi natijasida bankning umumiy daromadini oshishiga, bank xizmatlari tizimining rivojlanishiga, moliyaviy xizmatlarni sifatlarini yaxshilashga va islomiy bank xizmatlarini taklif qilishga hamda mijozlari ehtiyojlarini to'liqroq ravishda qanoatlantirishga imkoniyat yaratilgan;

Murobaha shartnomasi asosida texnika, uskuna va binolarni moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag'larni yuridik shaxslar har uch oyda to'lovini o'z vaqtida amalga oshira olmasa, yuridik shaxslar bankka to'lanishi kerak bo'lgan yillik summaning 10 foiz miqdorida to'lash taklifi "Turonbank" aksiyadorlik tijorat banki tomonidan amaliyotga joriy etilgan ("Turonbank" aksiyadorlik tijorat bankining 2024-yil 7-iyundagi 19/04-225-son ma'lumotnomasi). Mazkur ilmiy taklifning amaliyotga joriy etilishi natijasida murobaha shartnomasi asosida texnika, uskuna va binolarni moliyalashtirilgan mablag'larni o'z vaqtida to'lashni ta'minlash imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, bank va xususiy tarmoqni rivojlantirish Islom korporatsiyasi (ICD) daromadlari oshishiga emas, balki islom korporatsiyasi (ICD) shariati kengashi tasdiqlangan xayriya fondini qo'llab-quvvatlash imkoniyati yaratilgan;

O'zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalar va kreditlar hamda moliyalashtirish manbalari bo'yicha tijorat banklari kreditlari va boshqa qarz mablag'larining hajmining ortish tendensiyasi asosida 2027-yilga qadar asosiy kapitalga jalb qilingan kreditlar hajmining prognoz ko'rsatkichlaridan foydalanish taklifi ("Turonbank" aksiyadorlik tijorat bankining 2024-yil 7-iyundagi 19/04-225-

son ma'lumotnomasi). Mazkur ilmiy taklifning amaliyotga joriy etilishi natijasida Mamlakatimizda xorijiy investitsiyalar va kreditlar hamda moliyalashtirish manbalari bo'yicha tijorat banklari kreditlari va boshqa qarz mablag'lari hamda asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar hajmining istiqbolli ko'rsatkichlarini o'zaro muvofiqlashtirish imkoni yaratilgan.

Ilmiy tadqiqot natijalarining aprobatsiyasi. Dissertatsiyaning asosiy ilmiy va amaliy natijalari 7 ta ilmiy-amaliy konferensiyada, ulardan 4 tasi xalqaro tadbirlarda ma'ruzalar sifatida taqdim etildi.

Tadqiqot natijalarini nashr etish. Dissertatsiya mavzusi bo'yicha jami 14 ta ilmiy ish, shu jumladan, O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi ro'yxatiga kiritilgan jurnallarda 6 ta maqola, shu jumladan xorijiy mamlakatlarda 2 ta maqola va 6 ta maqola respublika jurnallarda nashr etilgan.

Dissertatsiyaning tuzilishi va hajmi. Dissertatsiya tarkibi kirish, 3 ta bob, 9 ta paragraf, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatidan iborat. Dissertatsiyaning hajmi 132 betdan iborat.